

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ТАРАСЕНКО Ростислав Олександрович

УДК 378.147:004

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДЛЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

Науковий консультант доктор педагогічних наук, професор,
АМЕЛІНА Світлана Миколаївна,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу

Офіційні опоненти доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України
ЄВТУХ Микола Борисович,
Національна академія педагогічних наук України, академік-секретар відділення вищої освіти;

доктор педагогічних наук, професор,
КОЛГАТІН Олександр Геннадійович,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, професор кафедри інформатики, декан фізико-математичного факультету;

доктор педагогічних наук, професор,
СУЩЕНКО Андрій Віталійович, професор,
Класичний приватний університет, завідувач кафедри освіти та управління навчальним закладом.

Захист відбудеться «16» березня 2017 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.004.18 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11, навчальний корпус № 10, кімната 221а.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а.

Автореферат розіслано «10» лютого 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. М. Буцик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі України у міжнародному співтоваристві, розширенням її міждержавних контактів, збільшенням частки у загальних обсягах світового виробництва сільськогосподарської продукції, поглибленням співпраці між вітчизняними та зарубіжними товаровиробниками, розвитком інформаційної комунікації з представниками різних країн. Такі ознаки глобалізаційних процесів та входження до інформаційного суспільства є проявом нових парадигм світового цивілізаційного поступу в нашій державі, що передбачає застосування високоефективних технологій отримання і використання інформації в усіх сферах діяльності людини, насамперед у професійній. Особливо цінними ці технології є у тих галузях, що покликані вирішувати глобальні проблеми, однією з яких є продовольча криза. Оскільки нині аграрна галузь перетворилася у високотехнологічну, транснаціональну індустрію, у сфері діяльності якої циркулюють значні інформаційні потоки, це потребує застосування ефективних методів і засобів їх обробки, зокрема і в аспекті узгодження між різномовними партнерами. При цьому затримки у впровадженні новітніх технологій та обладнання в аграрний сектор України, які значною мірою знижують обсяги виробництва продуктів харчування та сільськогосподарської сировини, виникають, здебільшого, через неефективність і неоперативність перекладу технічної та супровідної документації.

У цьому контексті постає питання про нове бачення професійної підготовки перекладачів для аграрної галузі, зміст якої вимагає модифікації набору їхніх компетентностей та акцентування особливої уваги на одній з основних – інформаційній компетентності. Вона передбачає володіння сучасними інформаційними технологіями, які дають змогу фахівцю з аграрного перекладу здійснювати свою діяльність на високому професійному рівні. Застосування таких технологій у перекладі забезпечує можливість досягти принципово нових позитивних показників якості, швидкості, вартості перекладів, що є запорукою вирішення означених проблем. З огляду на це, актуальним є наукове обґрунтування теоретичних і методичних засад формування інформаційної компетентності перекладачів у процесі їхньої професійної підготовки.

Застосування компетентнісного підходу у освітньому процесі навчальних закладів досліджували А. Андреев, Н. Бібік, В. Болотов, І. Єрмаков, І. Зимня, Е. Зеєр, М. Левшин, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Овчарук, В. Сериков, О. Спірін, О. Субето, Ю. Татур, В. Шадріков та ін.

Питання професійної підготовки перекладачів були предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, теоретичні основи професійної підготовки перекладачів вивчали В. Комісаров, Р. Міньяр-Белоручев, П. Сандріні, Р. Тінслей, І. Халєєва, А. Чужакін. Питанням формування професійної компетентності перекладачів присвячені наукові праці Т. Кокнової, В. Ліпатової, А. Літвінова, О. Мацюк, О. Рогульської, Л. Тархової, А. Шиби. Компоненти професійної компетентності перекладачів були

предметом дослідження М. Волчанської, О. Чередниченка, Л. Черноватого. Перелік та сутність ключових компетентностей перекладачів розглянуті у працях Г. Акінара, Ю. Дишлевої, Л. Латишева. Моделі формування окремих компетентностей перекладачів висвітлено у дослідженнях Л. Демчук (лінгвокомунікативна), Ю. Колос (інформаційно-технологічні), З. Підручної (комунікативна).

Вивчення зарубіжного досвіду підготовки перекладачів знайшло відображення у дисертаційних дослідженнях та публікаціях О. Мартинюк (США), О. Сергєєвої (Велика Британія), Н. Шамне, Л. Ребриної (Федеративна Республіка Німеччина), а питання модернізації підготовки перекладачів в Україні для підвищення їхньої конкурентоспроможності досліджували Н. Абабілова, Є. Беседіна.

Навчально-методичне забезпечення та засоби практичної підготовки перекладачів розробляли О. Данилюк, В. Желясков, Л. Карташова, А. Ольховська. Питанням підготовки перекладачів до міжкультурного спілкування приділяли значну увагу В. Терехова, А. Швейцер. На формування особистісних якостей перекладачів у процесі їхньої професійної підготовки спрямовували свої дослідження А. Дудолодова, О. Куца, М. Цвілінг.

Різні аспекти підготовки перекладачів для здійснення галузевого перекладу складала науковий інтерес для І. Колодій (авіаційна галузь), А. Янковця (військовий переклад). Водночас варто відмітити нечисленність таких досліджень та зазначити, що підготовка перекладачів для аграрної галузі науковцями ще не вивчалась, хоч і набуває дедалі більшої актуальності.

Поняття інформаційної компетентності на теоретичному та методичному рівнях досліджувала велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, проблеми інформатизації системи освіти були предметом досліджень В. Бикова, О. Глазунової, А. Гуржія, О. Колгатіна, Н. Морзе, О. Овчарук, Л. Панченко, С. Семерікова, О. Співаковського, С. Трішиної, А. Хуторського, Т. Хапке та ін.

Питання формування інформаційної культури майбутнього фахівця як невід'ємної складової сучасної професійної освіти вивчали О. Аніщенко, Н. Гендіна, Р. Гуревич, О. Миронова, О. Падалка та ін.

Формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців різного профілю досліджували: А. Зав'ялов (ІТ-фахівців); Н. Овчиннікова (інженерів); Н. Баловсяк (економістів); С. Балакірова, В. Павленко (управлінців); Т. Лупиніс (соціальних працівників); В. Зіброва (викладачів ВНЗ); Л. Петухова (вчителів початкових класів); Т. Гудкова, В. Котенко, О. Спірін (вчителів інформатики); Г. Дегтярьова, Н. Сороко (вчителів української мови і літератури); Т. Гуріна, М. Євстігнєєв, П. Сисоєв (вчителів іноземної мови) та ін.

У контексті нових вимог ринку перекладацьких послуг щодо ефективності та якості перекладів, які зафіксовані у європейських та міжнародних стандартах, виникла нагальна потреба у підготовці перекладачів до широкого застосування інформаційних технологій та систем автоматизації у їхній діяльності. Теоретичним аспектам розв'язання цієї проблеми присвячено дослідження У. Райнке, В. Шеметова, Д. Штайна. Однак, незважаючи на

різноманіття теоретичних і методичних підходів до підготовки майбутніх перекладачів, проблема формування інформаційної компетентності перекладачів для аграрної галузі ще не знайшла відповідного відображення у педагогічних дослідженнях. До вирішення цієї проблеми спонукають і виявлені суперечності між:

- замовленням суспільства на кваліфікованих перекладачів для аграрної галузі з високим рівнем сформованості інформаційної компетентності та недостатнім рівнем розробленості теоретичного і методичного забезпечення її формування;

- стрімким зростанням різноманіття і обсягів інформаційних потоків в аграрній галузі України та неналежним станом підготовки майбутніх перекладачів до ефективного сприйняття, обробки та використання інформації у професійній діяльності;

- необхідністю уніфікації в межах європейського освітнього простору вимог до фахових компетентностей майбутніх перекладачів, насамперед інформаційної, та переважанням у вітчизняних вищих навчальних закладах традиційних підходів до змісту їхньої професійної підготовки.

Необхідність вирішення цих суперечностей, актуальність проблеми і відсутність методологічних, теоретичних та методичних засад інформаційної підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі зумовили вибір теми дослідження: «Теоретичні і методичні засади формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Підготовка та реалізація перекладацьких проектів у вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003298).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 5 від 16.01.2014 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 28.01.2014 р.).

Мета та задачі дослідження. Мета дослідження полягала в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів. Для її досягнення вирішувались такі задачі:

- на основі аналізу наукових досліджень з проблеми професійної підготовки майбутніх перекладачів встановити ступінь розробленості питання формування їхньої інформаційної компетентності та з'ясувати сутність ключових понять дослідження;

- здійснити порівняння вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, нормативних документів для виявлення елементів уніфікації змісту інформаційної

компетентності перекладачів;

- обґрунтувати структуру інформаційної компетентності як однієї із професійно значущих компетентностей перекладачів для аграрної галузі;

- розробити концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

- визначити організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах;

- уточнити критерії, показники і рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

- теоретично обґрунтувати і розробити систему формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі та експериментально перевірити її модель;

- визначити зміст і розробити методичку навчання спецкурсу з вивчення інформаційно-комунікаційних технологій у перекладі та запровадити його у процес професійної підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

- розробити методичне забезпечення процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка перекладачів для аграрної галузі.

Предмет дослідження – система формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах.

Концепція дослідження ґрунтується на філософських положеннях теорії пізнання; доктрині розвитку інформаційного суспільства; знаннях про принципи функціонування та розвитку єдиного інформаційного простору; ідеях трансформації освіти в контексті інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору; концепції навчання впродовж життя; основних напрямках інформатизації освіти; положеннях освітніх стандартів підготовки перекладачів і стандартів їхньої професійної діяльності; ідеях сучасної філософії освіти про розвиток і саморозвиток особистості; застосуванні системного, діяльнісного та компетентнісного підходів; діяльнісної теорії навчання; комплексі загальнодидактичних та специфічних принципів.

Провідна ідея концепції дослідження полягає в тому, що формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки в умовах розвитку інформаційного суспільства та інтеграції України у світовий освітній простір, що враховує сучасні глобалізаційні процеси, вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки фахівців з перекладу та рівень розвитку інформаційних технологій. Цілеспрямоване формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах сприятиме підвищенню якості їхньої професійної підготовки, конкурентоспроможності, всебічному професійно-особистісному розвитку і саморозвитку.

Провідна ідея дослідження конкретизується у таких положеннях:

- майбутній перекладач має бути підготовленим до гармонійного

існування і професійної діяльності у сучасному інформаційному суспільстві. Зростання обсягів і різноманіття інформаційних потоків, необхідність професійно здійснювати адекватну передачу іншомовної інформації як головного об'єкту діяльності перекладачів вимагають спеціальної підготовки щодо формування їхньої інформаційної компетентності;

- модель системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі відображає одну із важливих складових процесу їхньої професійної підготовки. Ця модель спрямована на забезпечення можливості оптимізувати складові навчального процесу з безпосереднім впливом на майбутню професійну діяльність, виявляти ефективні шляхи вирішення фахових задач, фіксувати зміни у системі підготовки, відслідковувати міжкомпонентні й зворотні зв'язки для підвищення рівня готовності перекладачів до виконання своїх професійних обов'язків;

- сформована інформаційна компетентність майбутніх перекладачів для аграрної галузі передбачає здатність фахівця усвідомлювати та визначати інформаційні потреби для здійснення діяльності у професійній та інших сферах, обирати та реалізовувати оптимальні шляхи їх задоволення відповідно до наявних і доступних інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій та технічних засобів з урахуванням галузевої специфіки професійної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення мети й вирішення поставлених задач використовувався комплекс методів:

- *теоретичних*: теоретичний аналіз, синтез і систематизація наукової літератури з проблем професійної освіти, психології, загальної та професійної педагогіки для з'ясування ступеня розробленості проблеми, уточнення понятійно-категоріального апарату, визначення наукових ідей і положень з метою розроблення концепції та теоретико-методичних засад; порівняльний аналіз вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, нормативних документів для визначення тенденцій у професійній підготовці перекладачів в умовах інформаційного суспільства; моделювання для створення моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

- *емпіричних*: анкетування, опитування, бесіди, тестування, експертне оцінювання з метою визначення рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі; педагогічний експеримент з метою перевірки ефективності розробленої моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

- *математичної статистики* для визначення статистичної значущості результатів, отриманих у ході експериментальної частини дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *уперше*:

- розроблено концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі;

– теоретично обґрунтовано і розроблено систему формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі та експериментально перевірено її модель, яка включає такі блоки: цільовий (мета); теоретико-методологічний (компетентнісний, системний, діяльнісний підходи; загальнодидактичні і специфічні принципи); стратегічно-нормативний (закони, стандарти, програми, нормативні документи); організаційно-змістовий (підготовчий, операційний та інтеграційний етапи і їх зміст, форми і методи, засоби); діагностичний (критерії та показники, рівні сформованості, види контролю); результативний (сформованість інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі);

– визначено основні елементи навчально-інформаційного середовища підготовки майбутніх перекладачів з урахуванням галузевої специфіки професійної діяльності: інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, інформаційні технології, програмні та технічні засоби інформаційної взаємодії, інформаційні ресурси;

– узагальнено основні положення вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, нормативних документів щодо сутності та змісту інформаційної компетентності перекладачів;

– визначено організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах (забезпечення мотивації до формування інформаційної компетентності шляхом поєднання організаційно-методичних аспектів навчального процесу, вимог роботодавців та ринку перекладацьких послуг, потреб особистості до самоствердження та самореалізації; орієнтація фахової підготовки перекладачів на вимоги європейських та міжнародних стандартів щодо сформованості інформаційної компетентності як чинника забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринках праці; спрямування змісту дисциплін професійної та практичної підготовки на формування компонентів інформаційної компетентності; запровадження до навчального плану спецкурсу, який забезпечить формування складових інформаційної компетентності щодо застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності);

– визначено зміст і розроблено методикку навчання авторського спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких проектах»;

– сформульовано визначення поняття «інформаційна компетентність перекладача», яке тлумачиться як інтегративне особистісне утворення, що визначає здатність здійснювати обробку мовної інформації шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій з використанням необхідних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів для отримання адекватного вторинного інформаційного продукту на іншій мові з урахуванням міжкультурних відмінностей та прагматичного аспекту перекладу;

уточнено:

– ключове поняття дослідження «інформаційна компетентність» як інтегративне особистісне утворення, що визначає здатність особистості

усвідомлювати та визначати інформаційні потреби для забезпечення ефективної діяльності у професійній та інших сферах, обирати та реалізовувати оптимальні шляхи їх задоволення з використанням інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до наявних і доступних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів;

– критерії сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний) з відповідними показниками та рівні її сформованості (низький (репродуктивний), середній (технологізований), достатній (конструктивний), високий (продуктивний));

– класифікацію спеціалізованого програмного забезпечення у галузі перекладу з урахуванням його функціональних особливостей і можливостей формування складових інформаційної компетентності майбутніх перекладачів;

конкретизовано поняття «організаційно-педагогічні умови» у контексті формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів як сукупності зовнішніх та внутрішніх обставин, взаємопов'язаних з визначеним комплексом організаційних, педагогічних, методичних заходів та вимог у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, які сприяють формуванню специфічного ставлення перекладача до інформації як головного об'єкта його професійної діяльності і розумінню ним інформаційно-комунікаційних технологій як основних засобів при вирішенні професійних задач;

подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо удосконалення змісту, форм і методів підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності з використанням інформаційних технологій (введення до змісту дисциплін навчального плану тем, розділів, модулів, спрямованих на системне формування їхньої інформаційної компетентності; запровадження у навчальний процес перекладацьких проектів з використанням САТ-систем; удосконалення методики використання спеціалізованих програмних засобів для перекладу та електронних інформаційних ресурсів галузевого спрямування).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі; розробленні елементів змісту підготовки перекладачів для аграрної галузі в аспекті формування інформаційної компетентності з метою її гармонізації з міжнародними вимогами та стандартами; методичному забезпеченні процесу формування інформаційної компетентності перекладачів з урахуванням галузевої специфіки.

Створено, введено до навчального плану та впроваджено у процес підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі авторський спецкурс «Інформаційні технології в перекладацьких проектах», який містить теоретичний матеріал у вигляді лекцій, комплект електронних презентацій до лекцій, комплекс лабораторних робіт для відпрацювання практичної складової при реалізації перекладацьких проектів із застосуванням систем автоматизованого перекладу, набір завдань для самостійної роботи, базу

тестових питань для проведення поточного та підсумкового контролю знань. Крім того, навчально-методичні матеріали для забезпечення авторського спецкурсу адаптовано до використання у системі Moodle, структуровано відповідним чином і представлено у вигляді електронного навчального курсу на освітньому порталі Національного університету біоресурсів і природокористування України. Удосконалено програму виробничої перекладацької практики шляхом введення обов'язкових завдань щодо участі студентів на базах практики у виконанні перекладацьких проєктів з використанням систем автоматизованого перекладу. Розроблено і впроваджено у практику позааудиторної роботи програму факультативного курсу «Системи автоматизованого перекладу» для поглибленого вивчення студентами особливостей використання зазначених систем у перекладацькій діяльності.

Розроблені теоретичні та методичні матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані у вищих навчальних закладах з метою підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі та формування їхньої інформаційної компетентності, застосовуватись у системі підвищення кваліфікації фахівців з перекладу, слугувати для удосконалення вітчизняних освітніх стандартів підготовки перекладацьких кадрів.

Основні положення та результати дослідження *впроваджено* в навчальний процес професійної підготовки студентів напряму підготовки «Філологія» Державного вищого навчального закладу «Криворізький Національний університет» (довідка про впровадження № 02/02-111/3 від 24.02.2014 р.), Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (довідка про впровадження № 03/148-НЗН від 19.06.2014 р.), Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (довідка про впровадження № 364 від 14.04.2014 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка про впровадження № 313 від 24.03.2014 р.), Класичного приватного університету (довідка про впровадження № 183 від 16.10.2015 р.), Національного університету біоресурсів і природокористування України (акт про впровадження від 03.02.2016 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка про впровадження № 117 від 12.11.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. У роботах, опублікованих у співавторстві, авторові належать: [2] – розроблення методики навчання студентів володінню апаратними і програмними засобами для обробки інформації та формування основних умінь щодо їх використання; [3] – обґрунтування інформаційно-аналітичних аспектів оцінювання модульних тестів; [15] – аналіз змісту інформаційно-технологічної підготовки майбутніх перекладачів в університетах Німеччини; [16] – порівняння змісту інформаційно-технологічної складової програм підготовки перекладачів у провідних університетах Великої Британії; [19] – аналіз експериментальних даних щодо формування інформаційно-тематичної складової інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі; [24] – формулювання визначення

«інформаційна компетентність перекладача»; [29] – визначення змісту інформаційної компетентності майбутніх перекладачів; [30] – обґрунтування застосування компетентнісного підходу у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів; [31] – рекомендації щодо використання аспектів медіаосвіти у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів; [32] – розгляд можливості застосування засобів інформаційних технологій для оцінювання знань студентів; [34] – визначення сутнісних характеристик поняття «інформаційна компетентність перекладача»; [35] – виявлення тенденцій формування інформаційної компетентності перекладачів в університетах США; [43] – розроблення змісту, організаційно-навчальної структури та схем професійної підготовки перекладачів на педагогічному факультеті НУБіП України; [52] – уточнення показників оцінювання сформованості інформаційно-тематичної складової інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

Кандидатську дисертацію «Підвищення надійності та ефективності асинхронних електродвигунів при ремонті їх в умовах ремонтно-транспортних підприємств» зі спеціальностей 05.09.03 – електротехнічні комплекси та системи, 05.20.02 – застосування електротехнологій у сільськогосподарському виробництві захищено в Національному аграрному університеті у 1997 році, її матеріали в тексті докторської дисертації не використані.

Апробація результатів дисертації. Основні результати й теоретичні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на наукових, науково-практичних та науково-методичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: «Прикладные научные разработки – 2013» (м. Прага, Чеська Республіка, 2013 р.); «Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес» (м. Тернопіль, 2013 р.); «Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою: досвід, проблеми, перспективи» (м. Вінниця, 2013 р.); «Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка» (м. Київ, 2014 р.); «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція» (м. Умань, 2014 р.); «Higher Education Pedagogy» (м. Блексбург, США, 2015 р.); «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 2015 р.); «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 2016 р.);

– *всеукраїнських*: «Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців» (м. Львів, 2013 р.); «Науковий діалог «Схід-Захід» (м. Кам'янець-Подільський, 2013 р.); «Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.).

Основні положення і результати дослідження також обговорювались на науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Публікації. Результати дослідження відображено в 54 наукових працях, з яких монографія, навчальний посібник, 21 стаття у наукових фахових виданнях України, 5 статей у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 3 статті у наукових виданнях інших

держав, 4 статті в інших виданнях, 3 методичні рекомендації, 6 навчально-методичних видань та 10 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, списку використаних джерел (506 найменувань, з них 72 іноземними мовами), 15 додатків. Робота містить 25 таблиць та 28 рисунків. Загальний обсяг роботи становить 550 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність проблеми дослідження, розкрито зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі **«Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів як педагогічна проблема»** визначено інформаційну компетентність як одну із професійно значущих компетентностей перекладача, здійснено дефінітивний аналіз понять «інформаційна компетентність», «інформаційна компетентність перекладача», висвітлено зарубіжний досвід формування і розвитку інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

Розглянуто змістове наповнення поняття «компетентність» у працях науковців і нормативних документах, де воно трактується як: сукупність знань, умінь, навичок, способів і прийомів їх реалізації в діяльності, спілкуванні й розвитку особистості (В. Адольф); інтегративна цілісність знань, умінь, навичок, які забезпечують професійну діяльність (Е. Зеєр); інтегральна характеристика особи, яка розкладається на диференціальні компетентності (В. Луговий); міра відповідності розуміння, знання, уміння реальному змісту, складності виконуваних завдань і розв'язуваних проблем (В. Онушкін); спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, яких набувають у процесі навчання (О. Пометун); специфічна здатність до ефективного виконання конкретних дій у предметній сфері, включаючи вузькопредметні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, розуміння відповідальності за свої дії (Дж. Равен); володіння знаннями, уміннями та їх нормами, що необхідні для виконання професійних функцій, а також психологічними якостями для їх виконання (В. Стрельніков); прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості тощо) для успішної творчої (продуктивної) діяльності у професійній та соціальній сфері (Ю. Татур). У Законі України «Про вищу освіту» компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти».

Виходячи з тлумачення компетентності як динамічної системи, формування якої не обмежується часовими рамками та освітніми етапами (здобуття освіти в навчальних закладах, самонавчання, навчання під час

професійної діяльності, підвищення кваліфікації тощо), її визначено основною метою та результатом навчання у вищому навчальному закладі, тобто результатом навчальної діяльності на рівні вищої освіти у контексті концепції «навчання впродовж всього життя».

На основі досліджень науковців (Г. Акінар, М. Волчанська, Ю. Дишлева, В. Желясков, Ю. Колос, О. Мацюк, О. Рогульська, П. Сандріні, О. Чередниченко А. Чужакін) виявлено, що професійна підготовка перекладачів передбачає формування комплексу основних компетентностей. Визначено, що до набору компетентностей майбутнього перекладача, підготовка якого спрямована на виконання ним професійних задач в умовах інформаційного суспільства, обов'язково має входити інформаційна компетентність, важливість якої дедалі зростає.

З метою визначення тенденцій і шляхів формування інформаційної компетентності, порівняння бачень дослідниками її змісту, прогнозування результатів реалізації моделі цього процесу узагальнено дефініції поняття «інформаційна компетентність», запропоновані науковцями, за ключовими ознаками, а саме: як інтегративна якість особистості (С. Балакірова, Н. Баловсяк, П. Беспалов, Т. Гуріна, О. Зайцева, Л. Пейчева, С. Трішина), як здатність (Г. Акінар, О. Аніщенко, С. Брюс, М. Загорний, Р. Катс, Х. Лау, О. Падалка, О. Спірін, А. Чміль), як поєднання знань, умінь, навичок (Н. Гендіна, А. Зав'ялов, Ф. Хортон, А. Хуторской), як комп'ютерна грамотність (Д. Гріцков, Р. Гуревич, М. Євстігнеєв, А. Семьонов, П. Сисоєв).

Визначено сутність поняття інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу в аспекті формування їхньої здатності до ефективного здійснення професійної діяльності. З цією метою на основі проведеного аналізу праць науковців уточнено поняття «інформаційна компетентність» як інтегративне особистісне утворення, що визначає здатність особистості усвідомлювати та визначати інформаційні потреби для забезпечення ефективної діяльності у професійній та інших сферах, обирати та реалізовувати оптимальні шляхи їх задоволення з використанням інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до наявних і доступних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів. З урахуванням сутності уточненого поняття інформаційної компетентності запропоновано визначення поняття «інформаційна компетентність перекладача» як інтегративного особистісного утворення, що визначає здатність здійснювати обробку мовної інформації шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій з використанням необхідних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів для отримання адекватного вторинного інформаційного продукту на іншій мові з урахуванням міжкультурних відмінностей та прагматичного аспекту перекладу.

Вивчено досвід інформаційної підготовки перекладачів у провідних вищих навчальних закладах Федеративної Республіки Німеччина (університет Хільдесхайм, Лейпцигський університет, Заарландський університет, університет імені Йоганнеса Гутенберга, Кельнський університет прикладних наук, університет прикладних наук Анхальт, Мюнхенський інститут

прикладних мов, Кельнський інститут перекладу і багатомовної комунікації), Великої Британії (Лондонський університет, Мідлсекський університет, Ірландський національний університет, університет Бат, університет Астон), США (Каліфорнійський державний університет Монтерей, університет Бінгхемтон, університет Вісконсін-Мілуокі, університет Флоріда, американський філіал університету Астон, університет Кент-Огайо, Нью-Йоркський університет, університет Бабель, університет Даллас, університет Чікаго) та проаналізовано навчальні програми зазначених університетів з метою виявлення особливостей формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Оскільки важливим для вітчизняних університетів є також врахування досвіду такої діяльності у країнах, які відносно недавно стали членами Євросоюзу і здійснюють трансформацію освітніх систем відповідно до загальноєвропейських та світових підходів, розглянуто процес підготовки майбутніх перекладачів у контексті формування складових інформаційної компетентності і у вищих навчальних закладах країн Східної Європи, зокрема Республіки Польща, Чеської Республіки, Литовської Республіки. За результатами аналізу встановлена різноваріантність інформаційної підготовки фахівців з перекладу в університетах зазначених країн, яка реалізується шляхом модифікації змісту окремих дисциплін за рахунок уведення до них відповідних модулів, що передбачає вивчення у межах традиційних перекладацьких курсів комп'ютерних інструментів для створення і використання термінологічних баз та баз перекладених матеріалів; запровадження спеціальних дисциплін і міждисциплінарних модулів, спрямованих на поглиблене вивчення систем автоматизованого перекладу (CAT-систем) та систем управління термінологією; спрямування підготовки майбутніх перекладачів на нові види професійної діяльності, зумовлені актуальними запитами ринку перекладацьких послуг (локалізація Інтернет-ресурсів та комп'ютерних програм); організації виконання навчальних перекладацьких проектів з метою відпрацювання навичок колективної та менеджерської діяльності з використанням систем автоматизованого перекладу; пропозицією нових бакалаврських і магістерських програм, які передбачають підготовку перекладачів до здійснення професійної діяльності виключно із застосуванням систем автоматизованого перекладу.

Визначено, що за вказаними напрямками інформаційної підготовки у процесі навчання студенти опановують широкий спектр програмного забезпечення для здійснення перекладу і локалізації: SDL Trados, MemoQ, OmegaT, DejaVu, Wordfast, Passolo, Catalyst, Language Studio, Multilizer, Visual Localize. Особлива увага приділяється набуттю навичок роботи з програмними продуктами SDL Trados, які найчастіше використовуються в усьому світі як окремими перекладачами, так і перекладацькими організаціями.

У другому розділі «**Теоретико-методологічні основи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі**» визначено методологічні підходи до формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців з перекладу, розглянуто принципи формування інформаційної компетентності у майбутніх перекладачів,

проведено порівняльний аналіз вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, стандартів формування інформаційної компетентності, нормативних документів.

На основі теоретичних напрацювань дослідників і практичного досвіду підготовки майбутніх перекладачів виокремлено основні підходи до процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів та обґрунтовано їх доцільність. До комплексу цих підходів віднесено:

- компетентнісний, який передбачає зміщення акцентів із засвоєння знань, умінь і навичок на формування складових інформаційної компетентності, які забезпечать гармонійне існування і успішну професійну діяльність перекладача в умовах інформаційного суспільства;

- діяльнісний, оскільки формування готовності до перекладу значних за обсягом і різноманітністю інформаційних матеріалів, здійснення адекватної передачі інформації з вихідної мови на цільову потребує впровадження у навчальний процес відпрацювання елементів професійної діяльності;

- системний, зумовлений тим, що інформаційна компетентність майбутніх перекладачів формується як цілісна множина складових і зв'язків між ними, тобто як сукупність складових навчального процесу, організаційно-педагогічних дій, операцій, процедур, педагогічних умов тощо.

Особливості застосування зазначених підходів у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у своєму поєднанні відображають комплексність цілеспрямованого педагогічного впливу на досягнення результатів навчальної діяльності, вираженої у сформованості системи знань, умінь, навичок щодо використання інформаційних технологій у перекладацькій діяльності, особистісних якостей, ціннісних орієнтацій тощо.

Обґрунтовано комплекс загальнодидактичних і специфічних принципів, вплив яких на формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є визначальним. Серед загальнодидактичних виокремлено принципи систематичності й послідовності, свідомості, активності та самостійності, зв'язку теорії з практикою. До специфічних принципів віднесено такі: професійної спрямованості навчання, модульності, міжпредметності, динамічності.

Дотримання принципу професійної спрямованості у процесі формування інформаційної компетентності передбачає включення до змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки навчального плану тем та розділів, пов'язаних з вивченням специфіки роботи перекладачів з інформацією, як основним об'єктом їхньої професійної діяльності, що має охоплювати перелік сучасних, високотехнологічних, науково обґрунтованих методів та засобів, які базуються на використанні комп'ютеризованих систем.

Пошук шляхів оптимізації процесу формування інформаційної компетентності доцільно здійснювати з позиції використання принципу модульності, що дозволяє розглядати процес формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів як інтеграцію модулів, що визначають зміст їхньої професійної діяльності, в процесі якої необхідно застосовувати

відповідні знання і уміння щодо володіння інформаційними технологіями. При цьому конструювання процесу навчання має передбачати розроблення окремих модулів, кожний з яких був би спрямований на забезпечення формування певних складових інформаційної компетентності, що в сукупності становитимуть цілісну систему.

За своїми дидактичними цілями принцип модульності тісно пов'язаний із принципом міжпредметності, який проявляється у побудові змісту дисциплін і модулів щодо опанування елементів застосування інформаційних технологій у перекладі з урахуванням рівня набутих знань в межах суміжних дисциплін.

Побудова інтегративної структури модулів, яка б забезпечувала можливість зміни їх змісту з урахуванням відповідного стану розвитку ринку праці та соціальних відносин, потребує застосування принципу динамічності, вплив якого у навчальному процесі на формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів відображається у можливості змінювати, доповнювати і розвивати навчальний матеріал відповідних розділів навчальних дисциплін. Застосування цього принципу найбільшою мірою стосується модулів, в межах яких відбувається опанування систем автоматизованого перекладу, систем термінологічного менеджменту, систем управління перекладацькими проектами, оскільки це забезпечить перехід до вивчення новітніх версій спеціалізованого програмного забезпечення з розширеними функціональними можливостями без порушення цілісності всієї системи формування інформаційної компетентності.

Сучасні інтеграційні тенденції актуалізували соціальне замовлення на підготовку перекладачів з високим рівнем інформаційної компетентності, що передбачає необхідність уніфікації їхньої професійної підготовки відповідно до світових стандартів. Виокремлення інформаційної компетентності як однієї з ключових, яка визначає рівень професійних якостей фахівця та його здатність забезпечувати виконання професійних завдань відповідно до сучасних вимог, передбачає узгодження зі світовими стандартами підходів, змісту, спрямованості її формування у майбутніх перекладачів. Розглянуто можливість вдосконалення структури та змісту їхньої інформаційної підготовки у системі вищої освіти шляхом адаптації галузевих освітніх стандартів, навчальних планів та навчальних програм вітчизняних ВНЗ до вимог міжнародних стандартів, програм, положень. Проаналізовано положення загальноєвропейської програми підготовки перекладачів (EMT); стандартів, які регламентують умови здійснення та забезпечення якості перекладів (EN ISO 17100:2015, ASTM F2575-06), стандартів формування інформаційної компетентності (ACRL, ECDL/ICDL) з позиції уніфікації системи підготовки майбутніх перекладачів.

На основі аналізу зазначених нормативних документів було виявлено, що інформаційна складова у професійній підготовці майбутніх перекладачів займає провідне місце, що актуалізує проблему підготовки конкурентоспроможних фахівців з перекладу, які б мали належний рівень сформованості інформаційної компетентності. Тому з метою формування цілісної структури інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі та узгодження її

змісту зі стандартами провідних зарубіжних країн обґрунтовано доцільність формування досліджуваного феномену за визначеним переліком складових, які охоплюють найбільш значущі аспекти інформаційної підготовки, а саме:

- інформаційно-пошукова складова – забезпечується здатністю вибирати різні типи інформаційних джерел, в першу чергу представлених у електронному вигляді, відповідно до типу і складності вирішуваної задачі, формувати запити для отримання релевантної інформації, здійснювати ефективний пошук інформації різними засобами (технічними і програмними);

- інформаційно-технологічна складова – передбачає уміння здійснювати переклад шляхом використання спеціалізованих програмних продуктів та спеціальним чином структурованих інформаційних баз у відповідних форматах;

- інформаційно-технічна складова – передбачає знання і розуміння можливостей та сфери застосування технічних засобів для забезпечення технологічного процесу перекладу; уміння здійснювати за їх допомогою операції отримання, обробки, передачі, збереження інформації як об'єкту перекладацької діяльності;

- інформаційно-аналітична складова – означає здатність перекладача визначати потребу в інформації для вирішення професійної задачі, уміння оцінити отримані відомості й організувати їх у формі, максимально зручній для сприйняття та використання, уміння проводити порівняльний аналіз структурних елементів текстів у вихідній і цільовій мовах для створення інформаційних баз;

- інформаційно-редакційна складова – передбачає уміння усувати семантичні, прагматичні, граматичні, лексичні, орфографічні похибки результатів перекладацької діяльності, в першу чергу, шляхом використання спеціалізованих функцій відповідного програмного забезпечення;

- інформаційно-тематична складова – визначає уміння формувати електронні термінологічні бази та бази пам'яті перекладів за галузевою специфікою у відповідних форматах для подальшого їх використання при перекладі матеріалів у аграрній галузі;

- інформаційно-правова складова – базується на знанні міжнародних та вітчизняних стандартів, які регулюють умови здійснення та забезпечення якості перекладів; розумінні законодавчих і нормативно-правових актів отримання та використання інформації; дотриманні ліцензійних умов щодо використання програмних продуктів, інтегрованих у технологічний процес перекладу.

У третьому розділі «**Концептуальні засади формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі**» висвітлено концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, розглянуто особливості сучасного інформаційного простору як чинника впливу на формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, представлено модель системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, уточнено компонентну структуру інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, критерії, показники та рівні її сформованості.

При розробленні теоретичних аспектів формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі було враховано цілий комплекс положень, які дозволили сформулювати цілісну концепцію та визначити ефективні шляхи реалізації цього процесу.

З огляду на те, що у сучасній педагогічній науці помітно посилюється роль філософського осмислення особливостей пізнання та актуалізується проблематика філософського розуміння взаємозв'язків нових знань і суб'єктів їх сприйняття, виходили з розуміння можливості забезпечити результати пізнання різноманітними методами, зумовленими свідомим вибором моделі пізнавальної дії, принципами вивчення об'єкта, відображених у висунутих припущеннях та гіпотезах. Особливої актуальності філософські положення теорії пізнання набувають в умовах глобальних змін, одним із проявів яких є становлення інформаційного суспільства.

Перехід до інформаційного суспільства, однією з ознак якого є невинне зростання інформаційних потоків, що оточують людину в усіх сферах її буття й діяльності, вимагає від його членів вміння сприймати та опрацьовувати значні обсяги інформації, володіти сучасними технологіями їх аналізу та впорядкування. Саме комплекс таких умінь і знань, набір відповідних особистісних якостей концентрує інформаційна компетентність, яка забезпечує узгодженість та гармонізацію існування людини в умовах інформаційного суспільства, про що наголошують рішення міжнародних форумів, зокрема під егідою UNESCO. У цьому контексті особливого значення набуває створення європейського освітнього простору, пріоритетами якого є забезпечення якості освіти; розвиток міжнародного партнерства; запровадження європейського виміру освіти; визначення та пропагування європейських ідеалів і цінностей; активізація інтеграційних процесів у освітній сфері; сприяння академічній мобільності; розроблення, реалізація та фінансова підтримка європейських програм і проектів. При цьому провідна ідея європейської освіти на сучасному етапі розвитку суспільства полягає у безперервному навчанні, «навчанні впродовж всього життя» (LLL – lifelong learning), оскільки при цьому найбільш повно задовольняються вимоги сьогодення. З цих позицій у концепції нашого дослідження враховано необхідність відкритості системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, яка дозволяє доповнювати її різними формами навчання для набуття додаткових знань, умінь, якостей і може стати основою для подальшого розвитку цієї компетентності у різних фазах професійної діяльності та на різних етапах життя.

З огляду на специфіку професійної діяльності перекладачів пропонується розглядати її не як роботу з окремими інформаційними потоками, а як комплексну взаємодію з інформаційним простором. Оскільки його основу складають інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, інформаційні технології, програмні та технічні засоби інформаційної взаємодії, інформаційні ресурси та зважаючи на особливості здійснення перекладу із застосуванням інформаційних технологій, особливої ваги набуває формування умінь роботи з інформаційними ресурсами, зокрема, такими як електронні словники, лінгвістичні корпуси, подкасти, бази термінологічних даних, бази паралельних

корпусів, бази пам'яті перекладів, галузеві інформаційні бази даних тощо. Враховуючи спрямування підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі, визначили основні галузеві інформаційні ресурси, до яких віднесли AGRIS, AGORA, AGRICOLA, CAB Abstracts, FSTA, DOAJ, FAO Catalogue (галузеві інформаційні бази даних), DGT-TM, ECDC-TM, EAC-TM (бази пам'яті перекладів), JRC-Acquis, DGT-Acquis, DCEP (бази багатомовних паралельних корпусів). Екстраполювання принципів створення та функціонування елементів єдиного інформаційного простору на галузь перекладацької діяльності дозволило включити їх у навчально-інформаційне середовище підготовки майбутніх перекладачів з метою формування складових їхньої інформаційної компетентності.

У контексті закону України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» інтенсивно здійснюється інформатизація вітчизняної освіти, яка зосереджується на формуванні та розвитку інтелектуального потенціалу нації, удосконаленні форм і змісту навчального процесу, впровадженні комп'ютерних методів навчання та тестування, що дає можливість забезпечити підготовку кадрів на якісно новому рівні. У цьому законі окремо відображено важливі аспекти розвитку мовної та перекладацької сфер в умовах інформаційного суспільства, а саме: створення національної системи комп'ютерної лексикографії; розроблення та використання комп'ютерних систем перекладу, реферування, екстракції знань з природомовних текстів тощо. Вони можуть слугувати орієнтирами для визначення шляхів формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, а тому враховані у концепції нашого дослідження.

Теоретично обґрунтовано і розроблено модель системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, яка включає цільовий, теоретико-методологічний, стратегічно-нормативний, організаційно-змістовий, діагностичний та результативний блоки (рис.1). Усі елементи моделі поєднано системою зв'язків, що технологічно забезпечуються організаційно-педагогічними умовами для досягнення поставленої мети.

Цільовий блок моделі відображає мету формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, яка у подальшому деталізується у завданнях. Метою визначено формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, що є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Стратегічно-нормативний блок забезпечує узгодженість процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів з національними і міжнародними законодавчими актами, освітніми стандартами та програмами їхньої підготовки, зокрема: законом України про Вищу освіту; Національною рамкою кваліфікацій; освітньо-кваліфікаційною характеристикою; освітньо-професійною програмою; міжнародними стандартами визначення інформаційної компетентності для вищої освіти; міжнародними та національними стандартами професійної діяльності; Європейською програмою підготовки перекладачів.

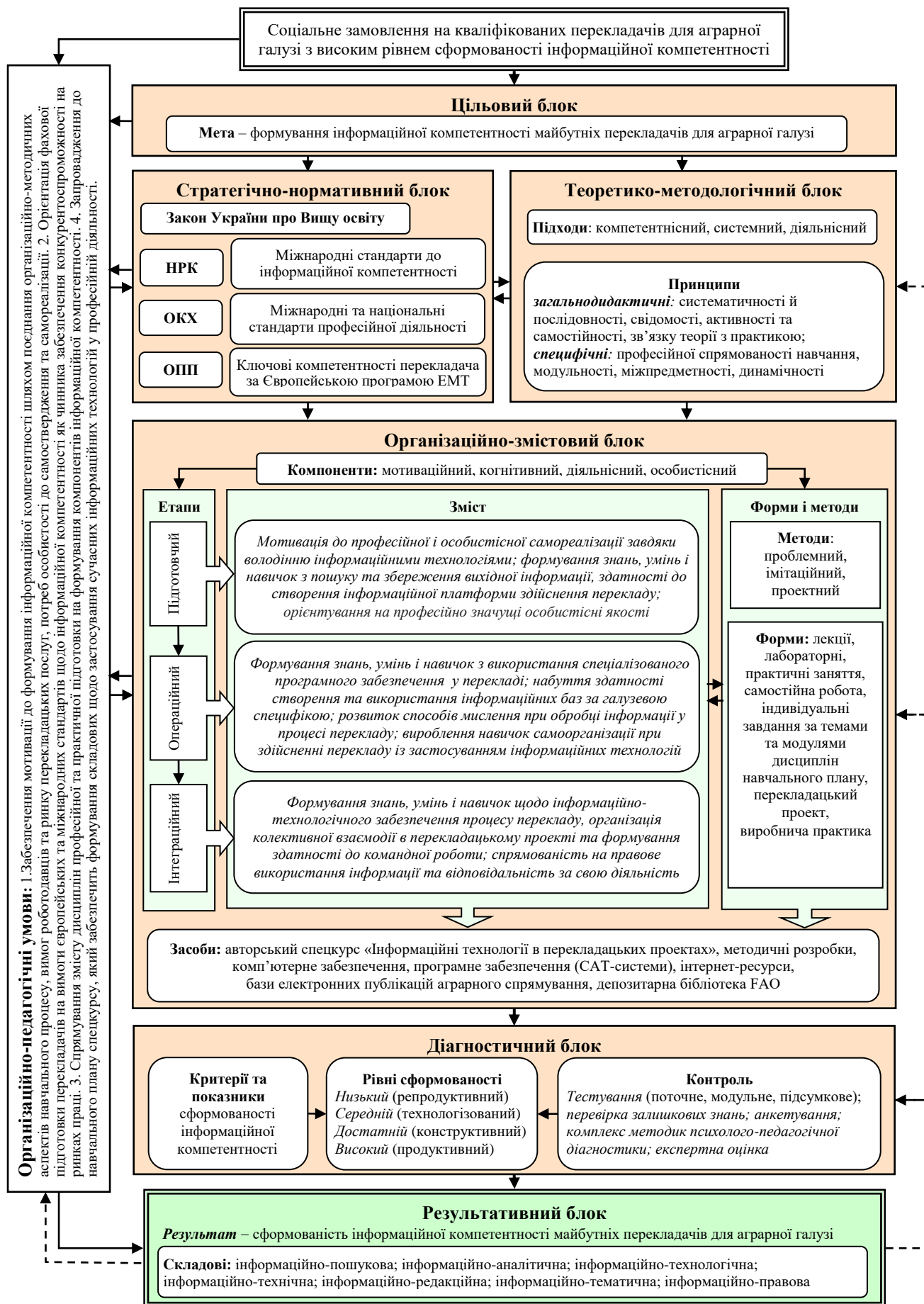

Рис. 1. Модель системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі

Цей блок також передбачає спрямування розвитку їхньої професійної підготовки на гармонізацію з вимогами міжнародного ринку праці в контексті відповідності переліку та змісту сформованих компетентностей запитам роботодавців.

Теоретико-методологічний блок моделі відображає підходи та принципи, на яких базується формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. В основу розроблення моделі формування інформаційної компетентності було покладено компетентнісний, системний та діяльнісний підходи до організації педагогічних процесів, застосування яких має визначальний вплив на зміст навчального процесу, вибір форм, методів, засобів навчання і, безумовно, на кінцевий результат.

Організаційно-змістовий блок забезпечує: регулювання змістового наповнення процесу формування інформаційної компетентності на підготовчому, операційному та інтеграційному етапах професійної підготовки; визначення методів, форм та засобів навчання відповідно до змістових аспектів; узгодження структурних та часових послідовностей організації навчального процесу, спрямованого на досягнення сформованості мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та особистісного компонентів інформаційної компетентності.

Діагностичний блок моделі передбачає оцінку досягнень майбутніх перекладачів у формуванні інформаційної компетентності, встановлення їх відповідності до поставлених завдань, виявлення причин відхилень і внесення, за необхідності, коректив у зміст та організацію навчального процесу. Запорукою достовірності оцінки навчальних досягнень є застосування у цьому блоці відповідних методик на основі розроблених критеріїв та показників сформованості інформаційної компетентності, які у своїй сукупності дозволяють визначити рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі.

У результативному блоці представлено результат процесу, який описує розроблена модель, – сформованість інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі.

У структурі інформаційної компетентності перекладача виокремлено мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Уточнено критерії і показники сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів аграрної галузі. Критеріями сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Показниками зазначених критеріїв є: мотиваційного – мотивація до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності, спрямованість на колективну взаємодію, прагнення до успіху завдяки володінню інформаційними технологіями; когнітивного – рівень знань щодо застосування інформаційних технологій у перекладацькій діяльності; діяльнісного – уміння і навички, сукупність яких необхідна для успішного застосування інформаційних технологій при виконанні професійних задач, зокрема реалізації перекладацьких проектів; особистісного – здатність до самоуправління.

На основі визначених показників інформаційної компетентності майбутніх перекладачів за виділеними критеріями виокремлено рівні її сформованості: низький (репродуктивний); середній (технологізований); достатній (конструктивний), високий (продуктивний).

Низький (репродуктивний) рівень характеризується відсутністю сформованого розуміння перекладу як цілісного технологічного процесу обробки інформації. На цьому рівні майбутній перекладач має загальні уявлення щодо особливостей застосування інформаційних технологій у перекладацькій діяльності, виявляє епізодичний інтерес до використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення і здатність оперувати простими прийомами у цій діяльності. Володіє обмеженими знаннями про перелік програмного забезпечення для здійснення перекладу, як правило, тільки про мережеві системи онлайн перекладу. Він не може спрогнозувати потребу в інформації, необхідній для забезпечення виконання конкретної перекладацької задачі, дати комплексну оцінку наявної інформації. Репродуктивне використання інформаційних баз не створює взаємодоповнюючого ефекту, а слугує одноресурсним джерелом інформації через відсутність навичок ефективних прийомів їх пошуку та використання. Використовує неструктуровані інформаційні ресурси із наявних неспеціалізованих джерел, без врахування умов дотримання прав інтелектуальної власності.

Середній (технологізований) рівень означений намаганнями застосовувати інформаційні технології до процесу перекладу на різних етапах обробки інформації. Проявляється постійний інтерес до застосування комп'ютерної техніки та програмного забезпечення для цієї мети, але відсутність стійкої системи знань та умінь щодо їх використання обмежує коло задач, які він здатен при цьому вирішувати. Вдале виконання перекладацької задачі можливе за умови застосування опанованого стандартного алгоритму дій та загальнонавчаних довідкових матеріалів, при відсутності потреби у використанні джерел спеціалізованих інформаційних ресурсів (паралельних корпусів, баз пам'яті перекладів, інформаційних баз тематичних матеріалів тощо). Відбувається усвідомлення значущості інформаційних технологій у процесі здійснення ефективного пошуку та отримання релевантної інформації, обробки та представлення результатів перекладацької діяльності. При цьому використовуються матеріали з джерел, які знаходяться у відкритому доступі; підсвідомо не порушуються права інтелектуальної власності.

Достатній (конструктивний) рівень характеризується наявністю умінь вирішувати широке коло перекладацьких задач з використання інформаційних технологій, аналізувати фактори, які позитивно чи негативно вплинули на досягнення мети. Проявами цього є визначення потреби в інформації, осмислене формування запитів на її пошук, застосування відповідних програмних та технічних засобів для реалізації операції з отримання, обробки, передачі та збереження інформації. Відбувається усвідомлений вибір та використання різних типів інформаційних джерел відповідно до типу вирішуваної задачі. Здійснюється вдале інтегрування відповідних програмних продуктів для забезпечення підтримки технологічного процесу перекладу. При

цьому має місце самостійне вивчення ряду спеціалізованих програмних продуктів. Інтерес до застосування інформаційних технологій у перекладацькій діяльності проявляється у самостійному формуванні додаткових знань та умінь щодо інформаційних джерел, програмного та технічного забезпечення. Сформовані знання щодо законів про інтелектуальну власність, дотримується правил легального використання інформації та програмного забезпечення.

Високий (продуктивний) рівень характеризується умінням самостійно будувати алгоритми реалізації технологічних процесів перекладу як цілісного комплексу обробки інформації та отримання адекватного вторинного інформаційного продукту, окремо для кожної задачі. Інформаційно-комунікаційні технології використовуються як високоефективний засіб реалізації технологічного процесу перекладу шляхом раціонального використання систем автоматизованого перекладу, спеціалізованих програмних продуктів для створення термінологічних баз та баз пам'яті перекладів, усунення похибок результатів перекладацької діяльності. Сформована здатність виконувати функції учасника перекладацького проекту на всіх етапах його реалізації. Усвідомлює правила етичного використання інформації, дотримується норм її легального використання відповідно до законів про інтелектуальну власність. Прагнення до самовдосконалення та кар'єрного зростання супроводжується відслідковуванням тенденцій розвитку інформаційних технологій у сфері перекладацької індустрії та докладаються зусилля до їх опанування.

У четвертому розділі **«Організаційно-методичні основи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі»** визначено організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у навчально-виховному процесі ВНЗ, представлено пропозиції щодо відбору і структурування змісту підготовки фахівців з перекладу для аграрної галузі, висвітлено аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, розкрито сутність трансформації інформаційної підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі у контексті вимог ринку праці шляхом реалізації перекладацьких проектів із застосуванням САТ-систем, обґрунтовано доцільність застосування методу проектів у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, як ефективного засобу набуття ними здатності здійснювати один із ключових видів професійної діяльності – реалізовувати перекладацькі проекти.

Першою організаційно-педагогічною умовою формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є забезпечення мотивації до формування інформаційної компетентності шляхом поєднання організаційно-методичних аспектів навчального процесу, вимог роботодавців та ринку перекладацьких послуг, потреб особистості до самоствердження та самореалізації. З цією метою визначено групи зовнішніх і внутрішніх мотивів, які спонукають майбутніх перекладачів до формування інформаційної компетентності, та комплекс заходів щодо педагогічного впливу на їхню

мотивацію до цього, який передбачав, перш за все, активізацію внутрішньої мотивації.

Другою організаційно-педагогічною умовою визначено орієнтацію фахової підготовки перекладачів на вимоги європейських та міжнародних стандартів щодо сформованості інформаційної компетентності як чинника забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринках праці. На основі загальноєвропейської програми підготовки перекладачів (ЕМТ) здійснено узагальнення стандартів освіти та змісту навчання перекладачів, вимог до їхніх компетентностей, зокрема, інформаційної. Важливим аспектом у формуванні інформаційної компетентності майбутнього перекладача є також узгодження цього процесу із вимогами стандартів, які регламентують умови здійснення перекладів та забезпечення їх якості. До таких стандартів можна віднести європейський EN ISO 17100:2015 та американський ASTM F2575-06. Зокрема, згідно з цими стандартами перекладачі повинні володіти інформаційною компетентністю, яка означена сукупністю здатностей: розробляти необхідні стратегії для ефективного використання джерел інформації із застосуванням технологій електронного пошуку і зберігання даних; здійснювати переклад з використанням САТ-систем, баз пам'яті перекладів, термінологічних баз, у тому числі й під час реалізації перекладацьких проектів; виконувати технічні задачі у процесі перекладу шляхом застосування ІТ-інструментів та систем для його підтримки на усіх етапах.

Третьою організаційно-педагогічною умовою є спрямування змісту дисциплін професійної та практичної підготовки на формування компонентів інформаційної компетентності. Встановлено, що часткове формування окремих складових інформаційної компетентності є можливим у межах певних дисциплін навчального плану за умови введення до їх змісту тем, розділів, модулів, зорієнтованих на засвоєння відповідних знань і формування умінь в аспекті інформаційної підготовки. Це передбачає зміщення акценту на інформаційну складову у змісті навчальних дисциплін, насичення процесу їх викладання сучасними методиками, методами, засобами, технологіями щодо роботи з інформацією як об'єктом перекладацької діяльності.

Оскільки було з'ясовано, що цілісна система складових інформаційної компетентності не може бути сформована тільки за рахунок модифікації змісту існуючих дисциплін навчального плану, то з метою компенсації відсутніх можливостей та доповнення частково наявного потенціалу цих дисциплін четвертою організаційно-педагогічною умовою було визначено запровадження спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких проектах», який дозволить здійснити формування основних складових інформаційної компетентності.

Зміст спецкурсу було структуровано за двома змістовими модулями – «Проектування та підготовка перекладацьких проектів» і «Реалізація перекладацьких проектів засобами SDL Trados», які містили теми, взаємопов'язані логікою формування цілісної системи складових інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. За результатами вивчення розробленого спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких

проектах» студенти засвоїли знання щодо структури, функцій та умов використання сучасних систем автоматизованого перекладу (CAT-систем); сервісів комп'ютерних мереж для організації колективної роботи, спільного доступу до інформаційних ресурсів, отримання вихідних даних, передачі результатів перекладацької діяльності; призначення, сфери застосування та основних характеристик технічних пристроїв для організації та здійснення перекладацької діяльності в межах перекладацьких проектів.

Майбутні перекладачі також вивчили вимоги нормативних документів (стандартів) до надання перекладацьких послуг з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема систем автоматизованого перекладу та систем термінологічного менеджменту. Важливим аспектом спецкурсу стало вивчення джерел інформаційного забезпечення перекладацьких проектів (електронні каталоги, галузеві портали для здійснення інформаційно-довідкового пошуку за певною тематикою, електронні термінологічні бази, електронні корпуси паралельних текстів, електронні бази галузевих матеріалів аграрного спрямування, бази пам'яті перекладів аграрних текстів).

Як окремих результат вивчення спецкурсу слід відзначити опанування студентами спеціалізованих форматів збереження інформаційних ресурсів, вихідних матеріалів, проміжних та кінцевих результатів перекладу і особливостей їх використання в межах перекладацьких проектів. Досягнення студентами відповідного рівня знань щодо створення основних інформаційних ресурсів у вигляді термінологічних баз та баз пам'яті перекладів стало підґрунтям для системного бачення процесу перекладу та успішного опанування етапів його здійснення з використанням набору спеціалізованого програмного забезпечення. Основний акцент спецкурсу було зроблено на засвоєння знань щодо технології реалізації перекладацьких проектів засобами SDL Trados, функцій їх виконавців та формування розуміння цілісності системи реалізації перекладацьких проектів. Це сприяло підготовці студентів не тільки до реалізації розрізнених перекладацьких задач, а й до вирішення комплексних задач, поєднаних у перекладацьких проектах. Такий новий вид діяльності у сфері перекладацької індустрії вимагає високої технологізації процесів, що може бути досягнуто виключно за рахунок застосування інформаційних технологій.

Для забезпечення більш повного оволодіння цими технологіями було здійснено класифікацію спеціалізованого програмного забезпечення у галузі перекладу з урахуванням його функціональних особливостей і можливостей використання на усіх етапах реалізації перекладацьких проектів. Зокрема, основними класами визначено: системи автоматизованого перекладу (SDL Trados, STAR Transit, MemoQ, WordFast, Deja vu, OmegaT тощо), менеджери термінологічних баз (SDL MultiTerm Desktop, TermStar, AnyLexic, LogiTerm Terminology Management, MultiTrans PRISM TermBase Manager тощо), системи вилучення термінології (SDL MultiTerm Extract, MultiTrans PRISM Term Extractor, Fusion Term Extractor тощо), системи створення паралельних текстів (SDL Trados WinAlign, LogiTerm Text Aligner, ATER, TextAlign тощо), програми локалізації (Catalyst, Passolo, Multilizer, Lingobit, Sisulizer, Visual

Localize тощо). Із виокремленими класами програм співвіднесли комплекс визначених відповідних умінь щодо застосування програмних продуктів для виконання конкретних технологічних задач у перекладі. На цій основі уточнили критерії вибору програмних продуктів для застосування їх у професійній діяльності, до яких віднесли: функціональність, тип ліцензії, вартість базових та професійних версій (за умови необхідності оплати програмного продукту згідно з ліцензією), простоту опанування та використання, зручність та дружність інтерфейсу, можливість сервісної підтримки та отримання оновлених версій; сумісність з іншими програмами та додатками.

Розглядаючи перекладацьку діяльність як інтеграцію лінгвістичних аспектів перекладу із його технологізацією та індустріалізацією, визначено нові форми, притаманні цифровим інформаційно-комунікаційним системам обробки інформації. Ними є перекладацькі проекти, що передбачають трансформацію взаємозв'язків між перекладачами, об'єктами перекладу та засобами відповідно до сучасних науково обґрунтованих принципів системного менеджменту та ІТ-рішень з конкретизацією їх для аграрного сектору. Для подальшого вивчення було розроблено алгоритм підготовки, впровадження та реалізації перекладацьких проектів з виокремленням окремих етапів: обґрунтування та вибір програмного рішення щодо запровадження САТ-систем; підбір групи учасників перекладацького проекту; організація навчання, проведення тренінгів та консультування учасників перекладацького проекту щодо застосування вибраної САТ- системи; здійснення перекладу з контролем якості на проміжних етапах тощо. Крім того, конкретизували сфери застосування перекладацьких проектів у аграрній галузі, які враховували нові напрями діяльності перекладачів, пов'язані у тому числі й з локалізацією програмного забезпечення та веб-сайтів у контексті вирішення нагальних проблем аграрного сектору.

Ставлячи за мету знайти відповідність між досягненням освітніх задач у навчальному процесі та здатністю перекладачів у майбутньому здійснювати один із її ключових видів – реалізовувати перекладацькі проекти, а також враховуючи акцентування на проектній діяльності Національної рамки кваліфікацій та стандартів надання послуг перекладу, визначили метод проектів як основний дидактичний метод у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. З огляду на це було розроблено низку міні-проектів, кожен з яких, з одного боку, був самостійним проектом із конкретними цілями і визначеним кінцевим продуктом, а з іншого боку, одним із окремих елементів, що у своїй сукупності становлять цілісний перекладацький проект, реалізація якого у виробничих умовах потребує належного рівня сформованості інформаційної компетентності у майбутніх перекладачів.

У п'ятому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності моделі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі»** описано організацію та методику експериментальної роботи, здійснено оцінку стану сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, продемонстровано процес реалізації моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів

для аграрної галузі у ВНЗ, проаналізовано результати педагогічного експерименту.

На констатувальному етапі експерименту було вибрано діагностичний інструментарій, виділено контрольну та експериментальну групи й доведено, що вони є випадковими репрезентативними вибірками з однієї генеральної сукупності за основними показниками, та виявлено рівні сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Здійснено діагностику та встановлення вихідного рівня сформованості інформаційної компетентності у студентів-філологів, а саме: рівнів мотивації до застосування інформаційних технологій у професійної діяльності; наявності спрямованості на колективну взаємодію; рівнів знань щодо застосування інформаційних технологій у перекладацькій діяльності; умінь здійснювати повний комплекс операцій з інформацією на всіх етапах процесу перекладу засобами інформаційних технологій; ступеня розвитку професійно значущих особистісних якостей.

Формувальний етап експерименту передбачав дослідно-експериментальну перевірку гіпотези, концептуальних положень, апробацію моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів з використанням відповідного науково-методичного забезпечення, аналіз результатів контрольних зрізів. Комплекс підходів (компетентнісний, діяльнісний, системний) зумовив визначення організаційних, змістових і дидактичних заходів, спрямованих на формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі.

У межах експериментальної роботи забезпечувалось дотримання організаційно-педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Для реалізації першої з них здійснювали вплив на структуру зовнішніх мотивів, а саме: враховували вимоги роботодавців до рівня інформаційної компетентності випускників при плануванні та проведенні навчальних занять; навчальний процес організували з урахуванням потреб та інтересів студентів щодо аспектів опанування інформаційних технологій; застосовували інноваційні форми навчання, які дозволили підвищити ефективність набуття умінь з використання інформаційних технологій у перекладі; проведення практичної підготовки здійснювали на базі провідних перекладацьких бюро, у діяльності яких широко застосовуються спеціалізовані програмні продукти для перекладу, переважним чином SDL Trados; встановили тісні зв'язки з виробничими структурами для інформаційного взаємообміну, професійної взаємодії та сприяння працевлаштуванню випускників за фахом.

Реалізація другої організаційно-педагогічної умови здійснювалася шляхом спрямування процесу підготовки майбутніх фахівців з перекладу на врахування положень європейських та міжнародних освітніх і виробничих стандартів щодо їхніх фахових компетентностей, що відкриє перспективу задіяності майбутніх перекладачів на внутрішніх та зовнішніх ринках при реалізації міжнародних економічних взаємовідносин у аграрній галузі. Зокрема, було враховано: вимоги щодо застосування не тільки традиційних технологій, а

також новітніх, які передбачають використання систем автоматизованого перекладу та систем термінологічного менеджменту; деталізацію інфраструктури робочих місць перекладацьких структур щодо технічного та технологічного забезпечення реалізації перекладацьких проектів; необхідний перелік інструментів, пов'язаних із інформаційними технологіями, що використовуються на усіх етапах реалізації перекладацького проекту.

З метою забезпечення третьої організаційно-педагогічної умови здійснено оновлення змісту значної частини дисциплін навчального плану в аспекті формування комплексу знань, умінь, навичок щодо використання інформаційних технологій у перекладі; оптимізацію проведення виробничої практики і вдосконалення змісту її програми. При цьому окреслено стратегію модифікації змісту навчальних дисциплін в аспекті формування складових інформаційної компетентності. У зміст програми практики закладено виконання завдань, які дозволили відпрацювати функції учасника перекладацького проекту на всіх етапах його реалізації. Ці завдання передбачали продовження формування визначених груп умінь, які входять до структури інформаційної компетентності перекладача.

Незважаючи на певну ефективність здійснених заходів щодо покращення інформаційної підготовки майбутніх перекладачів для аграрної галузі шляхом модифікації дисциплін навчального плану, досягти тільки завдяки цьому необхідного рівня сформованості їхньої інформаційної компетентності відповідно до визначених вимог неможливо. Тому з метою комплексного формування спеціальних знань, умінь, навичок, уявлень, установок, цінностей, особистісних якостей, способів мислення, важливих в аспекті виконання перекладацької діяльності в умовах інформаційного суспільства, було реалізовано четверту організаційно-педагогічну умову – запровадження до навчального плану спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких проектах». Основний акцент спецкурсу було зроблено на засвоєння знань щодо технології реалізації перекладацьких проектів засобами SDL Trados та опанування функцій виконавців зазначених проектів. Викладання теоретичних основ спецкурсу базувалося на дотриманні принципу наочності, з урахуванням принципу цілісності, реалізованих у розробленні комплексу електронних презентацій до лекцій, головною ідеєю яких було спрямування їх змісту на структурно-схематичне представлення матеріалу. Такий підхід сприяв формуванню комплексу знань щодо розуміння як цілісності системи реалізації перекладацьких проектів, так і сутності реалізації окремих етапів з використанням спеціалізованих програмних продуктів.

Динаміка рівнів сформованості інформаційної компетентності, отриманих після проведення педагогічного експерименту, представлена на рисунку 2.

Зафіксована динаміка рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів дозволяє констатувати суттєві позитивні зміни в експериментальній групі наприкінці експерименту. Зокрема, найбільш відчутними ці зміни виявилися на високому та достатньому рівнях, де приріст склав відповідно + 10,9 % та + 43,5 %. При цьому на високому рівні це значення було досягнуто з нульового показника. Кількість студентів на

середньому рівні також зросла, хоч приріст був дещо меншим (+ 8,7 %). Означені позитивні зміни на вказаних рівнях відбулися за рахунок переходу студентів з нижчих на вищі рівні, в результаті чого суттєво зменшилась кількість студентів на низькому рівні (– 63 %). Зміни у контрольній групі були незначними, зокрема, на достатньому рівні + 2,1 %, а на середньому + 4,3 %. Високого рівня не досяг жоден студент.

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості інформаційної компетентності

Узагальнені числові результати рівнів сформованості інформаційної компетентності подано у таблицях 1, 2.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості компонентів інформаційної компетентності

Рівень	Контрольна група		Експериментальна група	
	На початку експерименту, %	Наприкінці експерименту, %	На початку експерименту, %	Наприкінці експерименту, %
<i>Мотиваційний компонент</i>				
Низький	83,0	74,5	84,8	15,2
Середній	17,0	23,4	15,2	28,3
Достатній	0,0	2,1	0,0	43,5
Високий	0,0	0,0	0,0	13,0

Продовження таблиці 1

<i>Когнітивний компонент</i>				
Низький	63,8	61,7	67,4	8,7
Середній	36,2	38,3	32,6	32,6
Достатній	0,0	0,0	0,0	41,3
Високий	0,0	0,0	0,0	17,4
<i>Діяльнісний компонент</i>				
Низький	68,1	59,6	69,6	15,2
Середній	31,9	38,3	30,4	43,5
Достатній	0,0	2,1	0,0	34,8
Високий	0,0	0,0	0,0	6,5
<i>Особистісний компонент</i>				
Низький	61,7	55,3	65,2	19,6
Середній	34,0	38,3	30,4	26,1
Достатній	4,3	6,4	4,3	43,5
Високий	0,0	0,0	0,0	10,9

Дані перевірки статистичної значущості результатів експериментальної роботи у експериментальній та контрольній групах на основі критерія Пірсона χ^2 підтвердили, що відмінності в розподілах студентів за рівнями сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі є статистично значущими з імовірністю 0,95.

Таблиця 2

Динаміка рівнів сформованості інформаційної компетентності

Рівень	Контрольна група		Експериментальна група	
	На початку експерименту, %	Наприкінці експерименту, %	На початку експерименту, %	Наприкінці експерименту, %
Низький (репродуктивний)	76,6	70,2	78,3	15,2
Середній (технологізований)	23,4	27,7	21,7	30,4
Достатній (конструктивний)	0,0	2,1	0,0	43,5
Високий (продуктивний)	0,0	0,0	0,0	10,9

На основі кількісного і якісного аналізу результатів педагогічного експерименту виявлено, що реалізація моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів забезпечила суттєві, статистично значущі зміни рівнів сформованості цієї компетентності.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено, практично перевірено і запропоновано вирішення важливої наукової проблеми щодо формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах. Результати теоретичного пошуку та експериментальної роботи підтверджують основні положення гіпотези дослідження, свідчать про вирішення поставлених задач і дозволяють зробити такі висновки:

1. На основі аналізу стану досліджуваної проблеми та її розробленості у педагогічній, методичній і фаховій літературі з'ясовано, що у працях науковців висвітлено окремі аспекти професійної підготовки майбутніх перекладачів: диверсифікація професійної підготовки зазначених фахівців; формування професійної, перекладацької і комунікативної компетентностей; формування інформаційно-технологічних компетентностей; особливості лінгвістичної підготовки та проблеми конкурентоздатності перекладачів; дидактичне забезпечення процесу навчання майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу; питання професійної підготовки перекладачів у США, Великій Британії, Федеративній Республіці Німеччина. Встановлено, що питання формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі ще не знайшло відповідного відображення у педагогічних дослідженнях.

Уточнено поняття «інформаційна компетентність» як інтегративного особистісного утворення, що визначає здатність особистості усвідомлювати та визначати інформаційні потреби для забезпечення ефективної діяльності у професійній та інших сферах, обирати та реалізовувати оптимальні шляхи їх задоволення з використанням інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до наявних і доступних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів.

Сформульовано визначення поняття «інформаційна компетентність перекладача» як інтегративного особистісного утворення, що визначає здатність здійснювати обробку мовної інформації шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій з використанням необхідних інформаційних ресурсів, програмних та технічних засобів для отримання адекватного вторинного інформаційного продукту на іншій мові з урахуванням міжкультурних відмінностей та прагматичного аспекту перекладу.

2. На основі порівняння вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, нормативних документів встановлено, що інформаційна компетентність, як одна із ключових компетентностей, визначає рівень професійних якостей фахівця та його здатність забезпечувати виконання професійних завдань відповідно до сучасних вимог. Її формування у майбутніх перекладачів має передбачати узгодження підходів, змісту, спрямованості зі світовими стандартами. Запропоновано напрями вдосконалення структури та змісту їхньої інформаційної підготовки у системі вищої освіти шляхом адаптації освітніх

стандартів, навчальних планів та навчальних програм вітчизняних ВНЗ до вимог міжнародних стандартів, програм, положень.

3. Обґрунтовано структуру інформаційної компетентності, як однієї із професійно значущих компетентностей перекладачів для аграрної галузі, та доведено доцільність її формування за попередньо визначеним переліком складових, які охоплюють найбільш значущі аспекти інформаційної підготовки, а саме: інформаційно-пошукова; інформаційно-технологічна; інформаційно-технічна; інформаційно-аналітична; інформаційно-редакційна; інформаційно-тематична; інформаційно-правова.

Визначено основні елементи навчально-інформаційного середовища підготовки майбутніх перекладачів з урахуванням галузевої специфіки професійної діяльності: інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, інформаційні технології, програмні та технічні засоби інформаційної взаємодії, інформаційні ресурси. Уточнено класифікацію спеціалізованого програмного забезпечення у галузі перекладу з урахуванням його функціональних особливостей і можливостей формування складових інформаційної компетентності майбутніх перекладачів.

4. Розроблено концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, яка ґрунтується на: філософських положеннях теорії пізнання; доктрині розвитку інформаційного суспільства; знаннях про принципи функціонування та розвитку єдиного інформаційного простору; ідеях трансформації освіти в контексті інтеграції до загальноєвропейського освітнього простору; концепції навчання впродовж життя; діяльнісної теорії навчання; основних напрямках інформатизації освіти; положеннях освітніх стандартів підготовки перекладачів і стандартів їхньої професійної діяльності; ідеях сучасної філософії освіти про розвиток і саморозвиток особистості; застосуванні системного, діяльнісного та компетентнісного підходів; комплексі загальнодидактичних та специфічних принципів.

Провідна ідея концепції дослідження полягає у тому, що формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є невід'ємною складовою їхньої професійної підготовки в умовах розвитку інформаційного суспільства та інтеграції України у світовий освітній простір, що враховує сучасні глобалізаційні процеси, вітчизняний і зарубіжний досвід підготовки фахівців з перекладу та рівень розвитку інформаційних технологій. Цілеспрямоване формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах сприятиме підвищенню якості їхньої професійної підготовки, конкурентоспроможності, всебічному професійно-особистісному розвитку і саморозвитку.

5. Визначено організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі: забезпечення мотивації до формування інформаційної компетентності шляхом поєднання організаційно-методичних аспектів навчального процесу, вимог роботодавців та ринку перекладацьких послуг, потреб особистості до самоствердження та самореалізації; орієнтація фахової підготовки перекладачів на вимоги

європейських та міжнародних стандартів щодо сформованості інформаційної компетентності як чинника забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринках праці; спрямування змісту дисциплін професійної та практичної підготовки на формування компонентів інформаційної компетентності; запровадження до навчального плану спецкурсу, який забезпечує формування складових інформаційної компетентності щодо застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.

6. Уточнено критерії і показники сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Критеріями сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів є мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний. Показниками зазначених критеріїв є: мотиваційного – мотивація до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності, спрямованість на колективну взаємодію, прагнення до успіху завдяки володінню інформаційними технологіями; когнітивного – рівень знань щодо застосування інформаційних технологій у перекладацькій діяльності; діялісного – уміння і навички, сукупність яких необхідна для успішного застосування інформаційних технологій при виконанні професійних задач, зокрема реалізації перекладацьких проектів; особистісного – морально-етичні цінності та особистісні якості.

На основі визначених показників інформаційної компетентності майбутніх перекладачів за виділеними критеріями виокремлено рівні її сформованості: низький (репродуктивний), середній (технологізований), достатній (конструктивний), високий (продуктивний).

7. Теоретично обґрунтовано і розроблено систему формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі та експериментально перевірено її модель, яка включає цільовий, теоретико-методологічний, стратегічно-нормативний, організаційно-змістовий, діагностичний та результативний блоки. Усі елементи моделі поєднані системою зв'язків, що технологічно забезпечуються організаційно-педагогічними умовами для досягнення поставленої мети.

Модель системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі створена на засадах компетентнісного, системного і діялісного підходів, а її реалізація здійснювалась на основі низки педагогічних принципів: загальнодидактичних – систематичності й послідовності, свідомості, активності та самостійності, зв'язку теорії з практикою; специфічних – професійної спрямованості навчання, модульності, міжпредметності, динамічності.

8. Визначено зміст і розроблено методику навчання спецкурсу «Інформаційні технології в перекладацьких проектах», який спрямований на підготовку майбутніх перекладачів до ефективного здійснення професійної діяльності у межах перекладацьких проектів із використанням інформаційних технологій згідно з вимогами вітчизняних і міжнародних стандартів та потребами роботодавців. Зміст спецкурсу передбачає вивчення джерел та способів доступу до інформаційного забезпечення перекладацьких проектів;

етапів створення основних інформаційних ресурсів у вигляді термінологічних бази та баз пам'яті перекладів; структури, функцій та умов використання сучасних систем автоматизованого перекладу. Методика навчання спецкурсу базується на застосуванні проблемного, імітаційного методів і методу проектів.

Спецкурс введено до навчального плану підготовки бакалаврів з перекладу у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

9. Розроблено методичне забезпечення процесу формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Підготовлено методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із вивчення та використання спеціалізованого програмного забезпечення для здійснення перекладацької діяльності, розроблено комплекс завдань для самостійної роботи студентів, у середовищі Moodle створено систему тестування сформованості знань за складовими інформаційної компетентності.

Узагальнено результати діагностичних зрізів, кількісний і якісний аналіз яких свідчить про ефективність реалізації розробленої моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, наслідком впровадження якої стали суттєві зміни у рівнях сформованості досліджуваного феномену. У експериментальній групі відбулися такі зміни: на високому рівні приріст склав + 10,9 %, на достатньому + 43,5 %, на середньому + 8,7 %. Водночас на низькому рівні відбулось зменшення на 63%. У контрольній групі зміни були несуттєвими, зокрема, на високому рівні 0%, на достатньому + 2,1 %, на середньому + 4,3 %.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі та створює передумови для подальших наукових пошуків її вирішення. До перспективних напрямів можна віднести обґрунтування теоретичних засад та розроблення методики розвитку інформаційної компетентності перекладачів у системі післядипломної освіти; вивчення теоретичних і методичних аспектів підготовки викладачів ВНЗ, які задіяні у підготовці фахівців з технічного перекладу, до використання інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні професійно-орієнтованих дисциплін; визначення шляхів використання моделі системи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у процесі розроблення освітніх стандартів підготовки майбутніх фахівців з перекладу освітнього рівня «Бакалавр».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Тарасенко Р. О. Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі: теорія і практика: [монографія] / Р. О. Тарасенко. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 394 с.

Навчальний посібник

2. Тарасенко Р. О. Інформаційні технології: [навчальний посібник] / Р. О. Тарасенко, С. М. Гаріна, Т. П. Рабоча. – К.: ТОВ «Алефа», 2008. – 312 с.

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Тарасенко Р. О. Педагогічне оцінювання в умовах кредитно-модульної системи: інформаційно-аналітичний аспект / Р. О. Тарасенко, С. М. Гаріна // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2011. – Вип. 159. – Ч. 3. – С. 178–184.
4. Тарасенко Р. О. Принципи побудови автоматизованих систем підтримки наукових досліджень студентів у ВНЗ / Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 60. – С. 392–396.
5. Тарасенко Р. О. Компоненти автоматизованих систем підтримки наукових досліджень у процесі підготовки студентів / Р. О. Тарасенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. – 2012. – Вип. 97. – С. 137–140.
6. Тарасенко Р. О. Медіакомпетентність у структурі професійної компетентності майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Педагогічний альманах. – 2013. – Вип. 19. – С. 212–217.
7. Тарасенко Р. О. Формування інформаційних компетенцій майбутніх перекладачів у контексті міжнародних стандартів / Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2013. – Вип. 192. – Ч. 2. – С. 190–196.
8. Тарасенко Р. О. Інформаційно-комунікаційні технології у формуванні інформаційної компетентності майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Молодь і ринок. – 2013. – № 11 (106). – С. 55–60.
9. Тарасенко Р. О. Особливості інформаційної підготовки майбутніх перекладачів у вітчизняних ВНЗ / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 33 (86). – С. 627–634.
10. Тарасенко Р. О. Шляхи забезпечення інформаційних потреб майбутніх перекладачів аграрної галузі / Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 63. – 2013. – С. 349–354.
11. Тарасенко Р. О. Організаційно-педагогічні аспекти формування інформаційної компетентності майбутнього перекладача / Р. О. Тарасенко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2014. – Вип. 40. – С. 96–103.
12. Тарасенко Р. О. Концептуальні засади формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 34 (87). – С. 334–340.
13. Тарасенко Р. О. Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 35 (88). – С. 331–339.

14. Тарасенко Р. О. Принципи формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 36 (89). – С. 396–404.

15. Амеліна С. М. Особливості інформаційно-технологічної підготовки майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах Німеччини / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Вища школа. – 2014. – № 8. – С. 94–100.

16. Амеліна С. М. Інформаційно-технологічна складова у програмах підготовки майбутніх перекладачів в університетах Великобританії / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Порівняльно-педагогічні студії. – 2014. – № 2–3 (20–21). – С. 169–174.

17. Тарасенко Р. О. Фахово-орієнтовані ресурси сучасного інформаційного простору як джерело інформаційної підтримки професійної діяльності перекладача / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2014. – Вип. 37 (90). – С. 399–406.

18. Тарасенко Р. О. Підготовка майбутніх перекладачів до професійної діяльності у сучасному інформаційному просторі / Р. О. Тарасенко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2014. – Вип. 42. – С. 71–75.

19. Амеліна С. М. Організаційно-методичні аспекти вивчення майбутніми перекладачами технології створення галузевих глосаріїв у процесі формування їхньої інформаційної компетентності / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Вісник Запорізького національного університету. Серія: педагогічні науки. – 2014. – № 2 (23). – С. 29–36.

20. Тарасенко Р. О. Оцінка результатів формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів: особистісний компонент / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2015. – Вип. 41 (94). – С. 328–336.

21. Тарасенко Р. О. Педагогічний вплив на мотивацію майбутніх перекладачів до формування інформаційної компетентності: шляхи, засоби, результати / Р. О. Тарасенко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2015. – Вип. 42 (95). – С. 353–361.

22. Тарасенко Р. О. Діяльнісний компонент інформаційної компетентності майбутніх перекладачів: зміст, формування, діагностика / Р. О. Тарасенко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2015. – Вип. 45. – С. 95–102.

23. Тарасенко Р. О. Змістове наповнення когнітивного компонента інформаційної компетентності майбутніх перекладачів та діагностика його сформованості / Р. О. Тарасенко // Педагогічний альманах. – 2015. – Вип. 27. – С. 187–195.

**Статті у наукових фахових виданнях України,
включених до міжнародних наукометричних баз даних:**

24. Амеліна С. М. Сутність та особливості поняття «інформаційна компетентність перекладача» / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2013. – Вип. 4 (57). – С. 21–34.

25. Тарасенко Р. О. Компетентнісний підхід до формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки / Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199. – Ч. 1. – С. 351–358.

26. Тарасенко Р. О. Компонентна структура інформаційної компетентності майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2014. – № 3 (114). – С. 146–150.

27. Тарасенко Р. О. Теоретичне обґрунтування моделі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі / Р. О. Тарасенко // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2014. – № 2 (8). – С. 81–86.

28. Тарасенко Р. О. Формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у контексті глобалізації та інформатизації суспільства / Р. О. Тарасенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2015. – Вип. 220. – С. 201–208.

Статті у наукових виданнях інших держав:

29. Амелина С. Н. Информационная компетентность в системе профессиональной компетентности переводчика / С. Н. Амелина, **Р. А. Тарасенко** // Современная наука: Актуальные проблемы теории и практики. Серія: Гуманитарные науки. – 2013. – № 7–8. – С. 9–11.

30. Amelina S. Competence-based approach to the formation of information competence of future translators / S. Amelina, **R. Tarasenko** // EDUKACJA – TECHNIKA – INFORMATYKA. – 2014. – № 5. – Czesc 1. – S. 428–432.

31. Amelina S. Aspects of media education in the formation of information competence of future translators / S. Amelina, **R. Tarasenko** // Trendy Ve Vzdělávání. – 2014. – P. 162–165.

Статті в інших виданнях, методичні рекомендації, навчально-методичні видання:

32. Гаріна С. М. Використання інформаційних технологій з метою прогнозування результатів педагогічної діяльності / С. М. Гаріна, **Р. О. Тарасенко**, Т. Ю. Осипова // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. – 2006. – Вип. 1. – С. 400–409.

33. Тарасенко Р. О. Змістові аспекти формування інформаційної компетентності майбутнього перекладача / Р. О. Тарасенко // Актуальні проблеми філології і методики викладання мов. – 2013. – Вип. 10. – С. 158–163.

34. Амеліна С. М. Сутнісні характеристики поняття «інформаційна компетентність перекладача» / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Лінгвістичні та педагогічні аспекти іншомовного навчання. – 2013. – С. 123–136.

35. Амеліна С. М. Тенденції формування інформаційної компетентності перекладачів в університетах США в умовах глобалізації / С. М. Амеліна, **Р. О. Тарасенко** // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2014. – Вип. 199. – Ч. 2. – С. 16–25.

36. Tarasenko R. The structure of curriculum of training for EQЛ «Bachelor» in the area «Philology (translation)» / R. Tarasenko // The catalogue of academic programmes for bachelor degree. – Kyiv: The Printing Center of NULESU, 2010. – С. 49–52.

37. Тарасенко Р. О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Інформаційні технології». – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2012. – 62 с.

38. Тарасенко Р. О. Наскрізна програма практик (напряму підготовки 6.020303 «Філологія», спеціальність 8.02030304 «Переклад»). – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2013. – 42 с.

39. Тарасенко Р. О. Підготовка фахівців ОКР «Бакалавр» напряму підготовки 6.020303 «Філологія (переклад)» / Підготовка фахівців ОКР «Бакалавр» 2013–2014 навчальний рік. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2013. – С. 70–71.

40. Тарасенко Р. О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Інформаційні технології в освіті». – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2013. – 63 с.

41. Тарасенко Р. О. Підготовка бакалаврів за напрямом «Філологія (переклад)» / Р. О. Тарасенко // Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2013. – С. 333–338.

42. Тарасенко Р. О. Навчальний план підготовки фахівців 2014 року вступу (спеціальність «Переклад») / Р. О. Тарасенко // Навчальні плани підготовки магістрів. – К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2014. – С. 294–298.

43. Тарасенко Р. О. Педагогічний факультет: підготовка фахівців / **Р. О. Тарасенко**, І. М. Буцик. – К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2014. – 24 с.

44. Тарасенко Р. О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Інформаційні технології в перекладацьких проектах». – К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2015. – 52 с.

Тези наукових доповідей:

45. Тарасенко Р. О. Інформаційні бази як джерело тематичних знань майбутніх перекладачів аграрної галузі / Р. О. Тарасенко // Прикладные научные разработки – 2013: IX Міжнародна науково-практична конференція, м. Прага, Чеська Республіка, 27 липня – 5 серпня 2013 року: тези доповіді. – Том 7. Філологічні науки. Педагогіка. – Прага, 2013. – С. 42–45.

46. Тарасенко Р. О. Використання корпусів як інформаційних ресурсів у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес: Міжнародна науково-практична конференція, м. Тернопіль, 4–5 жовтня 2013 року: тези доповіді. – Тернопіль, 2013. – С. 53–55.

47. Тарасенко Р. О. Формування умінь з використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці перекладача / Р. О. Тарасенко //

Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців: Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Львів, 9–10 жовтня 2013 року: тези доповіді. – Львів, 2013. – С. 226–229.

48. Тарасенко Р. О. Інформаційні шуми у професійній діяльності перекладача / Р. О. Тарасенко // Науковий діалог «Схід-Захід»: Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю, м. Кам'янець-Подільський, 10 липня 2013 року: тези доповіді. – Кам'янець-Подільський, 2013. – С. 151–153.

49. Тарасенко Р. О. Сутність інформаційних компетенцій майбутніх перекладачів: [електронний ресурс] / Р. О. Тарасенко // Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою: досвід, проблеми, перспективи: Міжнародна Інтернет конференція, м. Вінниця, 8–10 жовтня 2013 року: тези доповіді. – Вінниця, 2013. – Режим доступу: <https://docs.google.com/file/d/0B23xOM6EvX0gdzdhaDJZHJsVmc/edit?usp=sharing&pli=1>.

50. Тарасенко Р. О. Використання медіаресурсів у процесі формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів / Р. О. Тарасенко // Теорія та методика професійної освіти: наукові читання імені професора Віктора Сидоренка: V Міжнародна конференція, м. Київ, 26–27 лютого 2014 року: тези доповіді. – К., 2014. – С. 198–199.

51. Тарасенко Р. О. Інформаційна компетентність сучасного перекладача: рекомендації, стандарти, вимоги роботодавців / Р. О. Тарасенко // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології: II Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Дніпропетровськ, 12 квітня 2014 року: тези доповіді. – Дніпропетровськ, 2014. – С. 141–143.

52. Amelina S. Evaluating Information-thematic Competence of Future Translators / S. Amelina, **R. Tarasenko** // Higher Education Pedagogy: 7th Annual Conference, February 4–6, 2015: abstract. – Blacksburg, Virginia. – P. 53.

53. Тарасенко Р. О. Підготовка майбутніх перекладачів до колективної взаємодії при виконанні перекладацьких проектів із застосуванням САТ-систем / Р. О. Тарасенко // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 14–16 травня 2015 року: тези доповіді. – К., 2015. – С. 63–65.

54. Тарасенко Р. О. Вимоги сучасного ринку праці до інформаційної підготовки перекладачів / Р. О. Тарасенко // Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації: II Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 25–26 лютого 2016 року: тези доповіді. – К., 2016. – С. 268–269.

АНОТАЦІЯ

Тарасенко Р. О. Теоретичні і методичні засади формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти та 13.00.10 –

інформаційно-комунікаційні технології в освіті. – Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2017.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення актуальної наукової проблеми – формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Обґрунтовано теоретичні та методичні засади і розроблено концепцію формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі. Узагальнено основні положення вітчизняних і міжнародних стандартів підготовки перекладачів, стандартів їхньої професійної діяльності, нормативних документів щодо сутності та змісту інформаційної компетентності перекладачів. Розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі, яка включає такі блоки: цільовий; теоретико-методологічний; стратегічно-нормативний; організаційно-змістовий; діагностичний; результативний. Визначено організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів для аграрної галузі у вищих навчальних закладах. Сформульовано визначення поняття «інформаційна компетентність перекладача». Уточнено критерії сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний) з відповідними показниками та рівні її сформованості (низький (репродуктивний), середній (технологізований), достатній (конструктивний), високий (продуктивний)). Розроблено та впроваджено спецкурс «Інформаційні технології в перекладацьких проектах».

Ключові слова: інформаційна компетентність, концепція формування інформаційної компетентності, перекладацький проект, системи автоматизованого перекладу, майбутні перекладачі для аграрної галузі.

АННОТАЦІЯ

Тарасенко Р. А. Теоретические и методические основы формирования информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли в высших учебных заведениях. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальностям 13.00.04 – теория и методика профессионального образования и 13.00.10 – информационно-коммуникационные технологии в образовании. – Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2017.

В диссертации осуществлено теоретическое обобщение и предложено решение актуальной научной проблемы – формирование информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли. Обоснованы теоретические и методические основы и разработана концепция формирования информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли. Обобщены основные положения отечественных и международных стандартов подготовки переводчиков, стандартов их профессиональной деятельности, нормативных документов по сущности и содержанию

информационной компетентности переводчиков. Разработана, теоретически обоснована и экспериментально проверена модель системы формирования информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли, которая включает следующие блоки: целевой; теоретико-методологический; стратегически-нормативный; организационно-содержательный; диагностический; результативный. Модель создана на основе компетентностного, системного и деятельностного подходов, а ее реализация осуществлялась с учётом ряда педагогических принципов: общедидактических – систематичности и последовательности, сознательности, активности и самостоятельности, связи теории с практикой; специфических – профессиональной направленности обучения, модульности, межпредметности, динамичности.

Определены организационно-педагогические условия формирования информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли в высших учебных заведениях (обеспечение мотивации к формированию информационной компетентности путем объединения организационно-методических аспектов учебного процесса, требований работодателей и рынка переводческих услуг, потребностей личности к самоутверждению и самореализации, ориентация профессиональной подготовки переводчиков на требования европейских и международных стандартов относительно сформированности информационной компетентности как фактора обеспечения их конкурентоспособности на рынке труда; направленность содержания дисциплин профессиональной и практической подготовки на формирование компонентов информационной компетентности; введение в учебный план подготовки будущих переводчиков спецкурса, который обеспечит формирование составляющих информационной компетентности).

Сформулировано определение понятия «информационная компетентность переводчика». С целью формирования целостной структуры информационной компетентности будущих переводчиков для аграрной отрасли и ее согласования со стандартами ведущих зарубежных стран, обоснована целесообразность формирования исследуемого феномена по определенному перечню составляющих, а именно: информационно-поисковой; информационно-технологической; информационно-технической; информационно-аналитической; информационно-редакционной; информационно-тематической; информационно-правовой. Уточнены критерии сформированности компонентов информационной компетентности будущих переводчиков (мотивационный, когнитивный, деятельностный, личностный) с соответствующими показателями и уровнями ее сформированности (низкий (репродуктивный), средний (технологизированный), достаточный (конструктивный), высокий (продуктивный)). Раскрыта стратегия модификации содержания учебных дисциплин в аспекте формирования составляющих информационной компетентности.

Разработан и внедрен в учебный процесс подготовки будущих переводчиков для аграрной отрасли спецкурс «Информационные технологии в переводческих проектах». Содержание спецкурса предусматривает изучение источников и способов доступа к информационному обеспечению

переводческих проектов; этапов создания основных информационных ресурсов в виде терминологических баз и баз памяти переводов; структуры, функций и способов использования современных систем автоматизированного перевода. Методика обучения спецкурса базируется на применении проблемного, имитационного методов и метода проектов.

На основе сопоставления полученных результатов педагогического эксперимента, их количественного и качественного анализа выявлено, что реализация модели системы формирования информационной компетентности будущих переводчиков обеспечила существенные, статистически значимые изменения уровней сформированности этой компетентности.

Ключевые слова: информационная компетентность, концепция формирования информационной компетентности, переводческий проект, системы автоматизированного перевода, будущие переводчики для аграрной отрасли.

ANNOTATION

Tarasenko R. O. Theoretical and methodological foundations of formation of information competence of translators for the agricultural sector in higher educational institutions. – The Manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences in specialties 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education and 13.00.10 – Information and Communication Technologies in Education. – National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

The thesis presents a theoretical synthesis and proposes solving actual scientific problem of formation of information competence of translators for the agricultural sector. Theoretical and methodological foundations of formation of information competence of translators for the agricultural sector are substantiated and the concept of this process is designed. The main regulations of national and international standards for training translators, standards of their professional activities and normative documents about content of information competence of translators are summarized. A model of formation of information competence of translators for the agricultural sector is elaborated, theoretically grounded and experimentally tested. It includes the following units: target unit; theoretical and methodological foundations; strategic and normative principles; organization and contents; diagnostic; outcomes. Organizational and pedagogical conditions of formation of information competence of translators for the agricultural sector in higher educational institutions are defined. The definition of «information competence of translator» is formulated. The criteria of forming components of information competence of translators (motivational, cognitive, activity, personal) with levels (low (reproductive), average (technologized), sufficient (constructive), high (productive) are specified. A special course «Information technologies in translation projects» is developed and implemented.

Key words: information competence, concept of formation of information competence, translation project, computer aided translation, future translators for the agricultural sector.